

El Parc Natural Comunal de les Valls del Comapedrosa: primeres passes per a la cooperació transfronterera

Jordi Nicolau i Vila

Foto: Juli Barrero

Justificació

Aquest document resumeix i actualitza la xerrada que tingué lloc el 18 d'agost de 2012 a Prada, dins les II Jornades de les àrees protegides de la XLIV Universitat Catalana d'Estiu.

Introducció al Parc Natural Comunal de les Valls del Comapedrosa

Declaració de l'espai protegit

El Parc Natural Comunal de les Valls del Comapedrosa es troba a la parròquia de la Massana, al nord-oest del Principat d'Andorra. Fou declarat pel comú de la Massana, segons la Llei qualificada de delimitació de competències dels comuns, el 27 de juliol de 2006, amb una superfície de 1.532 ha. La primera protecció oficial, però, que fou resultat de l'execució, l'any 2001, d'un estudi de viabilitat i orientació estratègica, tingué lloc el 18 de desembre de 2003, amb una altra denominació i amb una superfície menor. El Parc Natural Comunal de les Valls del Comapedrosa és el parc natural més gran, i alhora el més jove, d'Andorra.

El primer pla rector de l'espai, que és l'instrument principal destinat a l'ordenació i a la planificació de l'ús i la gestió de l'espai, s'aprovà el 9 de gener de 2008. Aquest document estableix, dins el seu període de vigència, un pla d'ordenació, en el qual es defineix la normativa de protecció del parc, la regulació dels usos i les activitats al seu àmbit, i la zonificació del territori, amb la reglamentació detallada de cada zona. La darrera versió del pla rector s'aprovà el 9 d'abril de 2013.

Elements patrimonials principals

El patrimoni geològic del parc inclou l'alt de Comapedrosa (2.942 m), el cim més elevat d'Andorra. També destaca la presència de tobos riolítiques, roques força rares al Principat, i que l'espai acull bona part dels elements lacustres d'origen glacial de la meitat occidental d'Andorra, inclosos els situats a més altitud del país. Cal destacar, a més, l'existència, a l'interior de l'espai protegit, de dues captacions comunals, les quals formen part de la xarxa de subministrament d'aigua d'ús públic i, per tant, tenen un elevadíssim interès.

El patrimoni biològic inclou, per exemple, 714 espècies de flora vascular, 79 de les quals es

Fotografia realitzada durant el viatge d'estudis a Andorra per a tècnics d'administracions i espais protegits catalans. 22 de setembre de 2012

Instal·lació d'un ecomonitor al camí del coll de les Cases, dins el projecte del camí del Retrobament. 5 de setembre de 2011

consideren amb un estatus de conservació desfavorable a escala andorrana. Entre els hàbitats més singulars trobem prats acidòfils i alpins de *Carex curvula*, així com un bedollar de beç pubescens (*Betula pubescens*) amb sotabosc de megafòrbies, entre d'altres. Convé destacar que els medis aquàtics del parc, principalment molleres d'alta muntanya, formen part, des del 15 d'abril de 2014, del conveni de Ramsar, convenció relativa a les zones humides d'importància internacional. En referència a la fauna, l'espècie vertebrada més rellevant és, entre les prop de 150 espècies d'aquest grup catalogades, la serenalla palleasa (*Iberolacerta aurelio*), petit rèptil endèmic d'una reduïdíssima àrea pirinenca.

El patrimoni cultural del parc està protagonitzat per infraestructures lligades a les activitats agromaderes tradicionals (pletes, orris, cabanes de pastor, murs de pedra seca, recs tradicionals, etc.).

Objectius del parc natural

Els objectius del Parc Natural Comunal de les Valls del Comapedrosa, definits en l'ordinació comunal que en comporta la declaració, són els següents:

Protegir el paisatge i el medi físic –geologia, aigües i atmosfera–, i minimitzar els principals impactes existents en l'actualitat.

Protegir els hàbitats, les espècies animals i vegetals, i els processos naturals, i millorar-ne l'estat de conservació.

Preservar el patrimoni cultural i restaurar-ne els elements més degradats.

Millorar el coneixement dels diferents components del parc, especialment dels més rellevants per a la gestió.

Ordenar les activitats tradicionals, de forma que garanteixin la conservació dels valors de l'espai.

Ordenar l'ús públic de forma que es minimitzi l'afectació sobre els valors del parc, que es garanteixi la satisfacció, l'educació i la seguretat dels visitants, i que s'ofereixin uns recursos turístics de qualitat.

Tasques de cooperació transfronterera

La situació geogràfica del Parc Natural Comunal de les Valls del Comapedrosa, que limita al nord amb el Parc Naturel Régional des Pyrénées Ariégeoises, a l'Estat francès, i a l'oest amb el Parc Natural de l'Alt Pirineu, a l'Estat espanyol, atorga una gran rellevància a les tasques de

Exemple d'element de senyalització de l'itinerari interpretatiu transfronterer la Molinassa-Comapedrosa

Concurs de prats florits a la parròquia de la Massana. 14 de juny de 2013

cooperació transfronterera. Algunes de les actuacions realitzades en aquest àmbit es descriuen a continuació.

Primeres actuacions

Les primeres reunions tècniques amb els dos espais naturals protegits adjacents tingueren lloc el 2007, i l'any següent ja s'organitzaren les primeres tasques conjuntes de difusió amb el Parc Natural de l'Alt Pirineu. Una de les actuacions més destacables fou l'organització, durant els dies 23, 24 i 25 de maig de 2008, de diverses activitats per celebrar el Dia europeu dels parcs. Aquestes inclogueren una presentació del Parc Natural Comunal de les Valls del Comapedrosa a Llavorsí (Pallars Sobirà), a la seu del Parc Natural de l'Alt Pirineu, una xerrada de l'Alt Pirineu a la Massana i una sortida de camp oberta a la participació de tothom. A més, el 27 de juliol de 2008 tingué lloc una altra activitat conjunta amb aquest mateix espai: una trobada de germanor al port de Baiau, un dels punts d'unió entre les valls de Vallferrera, al Pallars Sobirà, i Comapedrosa.

Fent xarxa

El 2009 s'organitzaren diverses trobades tècniques amb gestors d'espais naturals catalans i francesos, amb l'objectiu d'establir les possibilitats de col·laboració conjunta, i el 2010 tingué lloc, a la Massana, la jornada *Els parcs naturals com a eina de desenvolupament*, organitzada pel departament de Medi Ambient del Govern d'Andorra i que aplegar la participació dels dos espais naturals protegits veïns. Posteriorment, el 2012, es realitzaren unes jornades sobre seguiment de flora patrimonial pirinenca, primera llavor d'una iniciativa transfronterera actualment en funcionament, i una primera reunió per crear una xarxa pirinenca d'espais naturals protegits. La pròxima reunió per complir el darrer objectiu esmentat es preveu que tingui lloc a la Massana durant el mes de setembre del 2014.

Cal afegir, a més, que, el 2012, l'equip tècnic del Parc Natural Comunal de les Valls del Comapedrosa va organitzar, conjuntament amb l'Idapa (Institut per al Desenvolupament i la Promoció de l'Alt Pirineu i Aran) del departament de Territori i Sostenibilitat de la Generalitat de Catalunya i amb la col·laboració d'Andorra Turisme, un viatge d'estudis a Andorra per a tècnics d'administracions i espais protegits catalans. Aquesta activitat, que s'englobà dins el programa de treball 2012 en senderisme, camins i mobilitat a l'Alt Pirineu i Aran, inclogué diverses xerrades i visites tècniques, tant al parc com a altres indrets d'Andorra, i tingué la participació d'unes cinquanta persones. També foren especialment rellevants les xerrades que tingueren lloc el

2013 a l'Espai Ermengol de la Seu d'Urgell, dins el cicle *Parlem de Natura Protegida*, organitzades amb la col·laboració d'altres espais protegits pròxims (Parc Natural del Cadí-Moixeró, per exemple).

El camí del Retrobament

El camí del Retrobament, resultat del projecte *Fer de la frontera un camí cap a la formació* del Programa operatiu de cooperació Espanya-Andorra-França (Poctefa) i subvencionat pels fons Feder de la Unió Europea, és un recorregut de 107 quilòmetres, dividit en nou etapes en la versió per al públic familiar, que segueix antics camins ramaders dels territoris de l'Alt Urgell, Andorra i l'Arieja. A final de 2010 es proposà la inclusió del Parc Natural Comunal de les Valls del Comapedrosa dins aquest projecte transfronterer, concretament dins la versió esportiva del recorregut, i l'any següent ja es dugueren a terme les primeres actuacions. Així, per exemple, el 5 de setembre de 2011 s'instal·là un ecocomptador a l'extrem meridional de l'espai protegit, amb l'objectiu de conèixer la freqüentació d'aquesta via, i el 2013 s'instal·là la senyalització específica, formada per plaquetes orientatives, a l'interior de l'espai protegit.

L'itinerari interpretatiu transfronterer la Molinassa-Comapedrosa

L'itinerari interpretatiu transfronterer la Molinassa-Comapedrosa, iniciativa conjunta del Parc Natural de l'Alt Pirineu i del Parc Natural Comunal de les Valls del Comapedrosa, es presentà públicament el 15 de juny de 2012. Aquest itinerari, que transcorre pel GR-11, connecta l'aparcament de la Molinassa, i molt a la vora el refugi guardat de Vallferrera, al Parc Natural de l'Alt Pirineu, amb el refugi guardat de Comapedrosa, al Parc Natural Comunal de les Valls del Comapedrosa. La senyalització d'aquest itinerari interpretatiu, dissenyada el 2010 i instal·lada el 2011, es basa en la presència de vint pivots de plàstic reciclat. Cada pivot mostra un pictograma diferent, el qual permet interpretar, mitjançant un llibret específic, que es pot obtenir gratuïtament en qualsevol dels dos refugis, els principals elements i temàtiques que sorgeixen al llarg del recorregut: elements d'origen glacial, flora i fauna d'alta muntanya, activitats i infraestructures tradicionals, etc.

El concurs de prats florits

El concurs de prats florits (*Concours agricole national des prairies fleuries*) és una iniciativa originària dels parcs nacionals i els parcs naturals regionals francesos amb l'objectiu de determinar aquells prats o pastures que millor compleixen diversos paràmetres (valor paisatgístic, per exemple) i premiar l'equilibri entre producció i biodiversitat. Personal tècnic del Parc Natural Comunal de les Valls del Comapedrosa participà, a títol d'observador, en l'edició 2012 d'aquest concurs, dins l'àmbit geogràfic del Parc Naturel Régional des Pyrénées Ariégeoises. L'any següent, el 2013, el concurs ja prengué un caràcter internacional i s'incorporaren al certamen les dues parròquies andorranes que disposen d'un parc natural: la parròquia d'Ordino, que acull el Parc Natural de la Vall de Sorteny, i la parròquia de la Massana. Enguany, el 2014, el Parc Natural de l'Alt Pirineu també ha participat en aquesta iniciativa, alhora que el concurs ha esdevingut nacional a escala andorrana.

Jordi Nicolau i Vila,

biòleg i director del parc Natural Comunal de les Valls del Comapedrosa

Nota: Tant el text com les fotografies de l'article són de l'autor.